

Waardevol Tiel

WERKGROEP VOOR CULTUURHISTORIE EN LEEFOMGEVING
UITGAVE MRI 2020 NO. 5

WAARDEVOL TIEL

voortzetting van:
Milieuwerkgroep Tiel

www.waardevoltiel.nl

Voorzitter:
Arnoud Reijnen

Secretaris:
Nancy Hageman
Simon Vestdijkstraat 19
4003 DX Tiel
[miss_nancyhageman@
hotmail.com](mailto:miss_nancyhageman@hotmail.com)
0655121210

Penningmeester:
Ronald van Lith
Meidoornstraat 12
4001 ZE Tiel
rhvanlith@gmail.com
contributies/donaties
ING betaalrekening:
NL17INGB0003386081
t.n.v.

“WAARDEVOL TIEL”
werkgr cultuurhistorie/leef-
omg. te Tiel
BIC : INGBNL2A

Info en contact:
waardevoltiel@gmail.com

Beste mensen,
Ook Waardevol Tiel ontkomt niet aan zorgen over het nooit eerder voorgekomen fenomeen dat een virus de complete wereld in haar greep heeft. Tamelijk recent hebben wij het overlijden van twee van onze oudere leden moeten betreuren: mevrouw Ennen-van Mourik en de heer

Haik van Hesteren, waarvan we overigens niet weten of dat met het coronavirus te maken had. Toch maakt het ons extra alert op ons doen en laten in verenigingsverband. Daarom is ook de maandelijkse vergadering van mei afgelast en komen we ook tussentijds in kleiner verband niet meer bijeen om al brainstormend tot uitgebalanceerde besluiten te komen. Maar toch gebeurt er, gebruikmakend van internet en telefoon, nog van alles in onze club. Zo hebben Peter Schipper en Bert van Setten, mede op verzoek van de Gemeente Tiel, een subsidieaanvraag ingediend bij de Menno van Coehoorn Stichting voor het herplaatsen van de stadsmuurrestanten nabij de West-luidense poort. De stichting, genoemd naar de beroemde vestingenbouwer, stelt zich ten doel om vestingwerken in stand te houden. Het lijkt ons dat we daarom een goede kans maken een subsidiebedrag binnen te halen. Er zijn overigens meerdere betrokkenen die aan het project bijdragen. Zo wil het kraanbedrijf van Schiltmans de muurstukken wel als goodwill project op hun plaats zetten, financiert de Oudheidkamer van Tiel en Omstreken deels de tamelijk kostbare conservering van de met kalkmortel gemetselde kolossen, draagt Waardevol Tiel het budget voor haar vijfenveertigjarig jubileum bij, financiert de Gemeente Tiel de bijkomende vlindertuin en is een binnenstadsondernemer bereid om bij te dragen aan het zichtbaar maken van de poortfundatie in het straatwerk. Ons inziens zou het een heel mooi project kunnen

worden, waarbij een stuk historie op speelse wijze weer zichtbaar wordt gemaakt. Bovendien een project dat uit ideeën van verschillende mensen en groepen tot een harmonieus geheel lijkt te gaan komen.

Een andere ontwikkeling is de positie van de stadsbeiaardier. Die stond op de valreep om te worden wegbezuinigd, maar een actie van de Oudheidkamer, die een petitie tot behoud van de beiaardier uitschreef, wist dat voorlopig te voorkomen. Dat wil zeggen dat er voor dit jaar en volgend jaar nog budget voor de bespeling van het carillon in de gemeentelijke begroting werd opgenomen, waarbij voor de jaren daarna geen toezegging kon worden gedaan. Maar sinds kort is het bespelen van een klokkenspel of carillon toegevoegd aan de lijst van immaterieel cultureel erfgoed. De beiaardier heeft dus een soort monumentale status gekregen. Kan dat wat betekenen in de budgetverdeling van de gemeentebegroting? Dat is niet zeker, maar juist een dezer dagen heeft het college aan de gemeenteraad voorgesteld om 'De Verordening Duurzaam en Aantrekkelijk Erfgoed Tiel 2020' vast te stellen en per 1 mei van dit jaar in werking te laten treden. Als de raad daarmee instemt komt er eindelijk weer een bedrag beschikbaar als subsidie voor onderhoud en verduurzaming van monumenten. Dit bedrag, van honderdduizend euro, zal bovendien door de Provincie Gelderland nog met een vastgesteld percentage worden verhoogd. Op zichzelf al een goede zaak, waar Waardevol Tiel, zij aan zij met de Oudheidkamer, al sinds de jaren geleden wegbezuiniging van deze subsidie om geroepen hebben. De vraag is nu of, behalve monumenten van steen, ook de beiaardier onder Aantrekkelijk Erfgoed binnen het kader van de verordening valt. Dat zal voor dit en volgend jaar niet veel uitmaken, maar voor de jaren daarna wel. Mits uiteraard ook in die jaren de monumentensubsidie gehandhaafd blijft. Onze vraag zal ondertussen, middels een raadslid, aan het college worden gesteld.

Ton Schiltmans

Een 94 jarige in de Voorstad.

Het blijft op en neergaan met de zorg voor ons monumentale verleden in Tiel. Enerzijds is er de vreugde van het zichtbare resultaat van de inspanningen van Waardevol Tiel in de restauratie van de kiosk uit 1952 aan het Burg. Hasselmanplein, maar anderzijds staan waardevolle gebouwen te verpieteren. Een voorbeeld van dat laatste vinden we aan de Voorstad. Daar staat op de hoek met de Oliemolenwal een karakteristiek pand, duidelijk in verval, want het is al jaren onbewoond en de gehele achterzijde is vernield. Het staat op de nominatie om plaats te maken voor appartementen. Maar wie goed kijkt en wat van de woongeschiedenis kent, ziet een waardevol stukje oud Tiel. Het is een van de weinige bouwwerken binnen de singels in de trant van de Amsterdamse School. Deze architectuurstroming ontwikkelde zich rond de Eerste Wereldoorlog in Amsterdam en streefde naar gebouwen met een rijke expressie in de vorm van steile pannendaken, erkers, welvende muurvlakken, kleine ruitjes en decoratief metselwerk, kortom veel fantasie in baksteen. Het Tielse winkelwoonhuis is er een goed voorbeeld van. Bovendien is het, als we de bouwtekening erbij halen, weinig veranderd. Het ontwerp uit 1926 is van de Tielse architect C.J. van Erp, die meer in Tiel gerealiseerd heeft. Opdrachtgever was de katholieke wet

houder A.M. Ebben Mz., die naast zijn wethouderschap nog andere maatschappelijke functies had. Na voltooiing van het huis aan de Voorstad woonde hij hier tot aan zijn plotselinge dood op 19 april 1941.

Drie redenen dus om voorzichtig te zijn met dit pand: het is een fraai voorbeeld van bouwen in de trant van de Amsterdamse School, ontworpen door een Tielse architect en in opdracht van een toentertijd bekende politicus.

Kunnen we geen actie voeren om dit beeldbepalende pand in onze stad voor het nageslacht te behouden? Als het dan niet mogelijk is het achterste deel weer te herstellen, dan kan de gevel toch opgenomen worden in een nieuw complex? Loop maar eens naar de Hoveniersweg, dan zie je hoe men daar de voorgevel van het R.K. Patronaatsgebouw uit 1916 integreert in nieuwbouw, zodat het straatbeeld behouden blijft!

Het is te hopen dat dit fraaie stukje oud Tiel niet geëuthanaseerd wordt door de nietsontziende sloopkogel en dat het stadsbestuur de slogan 'we hebben goud in handen' waar maakt.

Peter Schipper

Waardevol Tiel jubileert.

45 jaar geleden...

Op de kop af 45 jaar geleden verzamelde zich een groep Tielenaren in de voormalige rectorswoning, het clubhuis de Poort, in de Kloosterstraat. Die bijeenkomst was de start van wat toen de Milieuwerkgroep Tiel was en nu Waardevol Tiel, werkgroep voor cultuurhistorie en leefomgeving. Ik was er bij, op de rijpe leeftijd van net nog 16 jaar. De tijd vliegt. Tijd voor een feestje? Ja en nee...

Het blijft bijzonder dat een organisatie zo lang blijft bestaan, een club mensen die zich druk maakt om de kwaliteit van leven in Tiel. Toen was het de tijd van de club van Rome en grenzen aan de groei. Het milieu stond op de voorgrond. De Waal was op weg een dode rivier te worden, Verdugt vroeg de aandacht. Hinderwetvergunningen bleken vaak decennia oud te zijn, als ze er al waren. Handhaving was een dode letter. Ook voor de natuur, het landschap, de kwaliteit van onze omgeving zag het er somber uit. De dijkverzwaring oude-stijl stond garant voor een forse aantasting van cultuurhistorische waarden. De ruilverkaveling Avezaath-Ophemert voorzag een voor de landbouw optimaal ingericht en rechtgetrokken landschap. Tiel had ongebreidelde groeiplannen waarbij het buitengebied het kind van de rekening dreigde te worden.

Veel veranderd en verbeterd

Er was dus werk aan de winkel. Er is veel veranderd en verbeterd. De milieuzorg is geprofessionaliseerd, er is toezicht. De dijkverzwaring blijft een lastig verhaal maar er wordt in ieder geval zorgvuldig gewerkt, met besef voor cultuurhistorie en landschap. De uiterwaarden zijn beschermd natuurgebieden. De zalmen trekken de Waal weer op en zelfs de bever is weer terug van weggeweest. Je zou zeggen dat we op de goede weg zijn. Zou zeggen, want die vooruitgang is maar deels. Wie vroeger door het Maurikse en Zoelense veld fietste werd beloond met Kievitten, grutto's en al die andere weidevogels. Je zou er urenlang van worden. Die weidevogels voelen zich

bij ons niet meer thuis. De Betuwe is een zorgvuldig vormgegeven gebied voor intensieve landbouw geworden. De insectenstand is gedecimeerd.

Ruw wakker geschud

Door de stikstof crisis zijn we ruw wakker geschud. In een slag werd duidelijk dat waar was wat de club van Rome verkondigde, er zijn grenzen aan de groei. In de woorden van de commissie Remkes: “De tijd van juridische trucs en listjes is echt voorbij. De natuur moet herstellen en de uitstoot van stikstof moet omlaag.” Die woorden resulteerden in de grootste boerenopstand van de afgelopen eeuw en een fundamentele ontkenning van alle problematiek. Plus een geweldig rookgordijn dat de landbouw Nederland van voedsel voorziet. Die waarheid wordt overigens door een blik op de etiketten in de supermarkt ontkracht. Waarbij de mythe van de Ot-en Sien boerderij ook een stevige rol speelt in de discussie. De schaalvergroting in de landbouw zet onverminderd door. Er zijn steeds minder, maar wel steeds grotere bedrijven. In de discussie rondom de landbouw wordt ook nog gesteld dat Nederland ‘te klein is voor 150 versnipperde natuurgebieden die onder natura 2000 vallen’. Dat zijn overigens in het algemeen gebieden van 1000 hectare of meer die dan al beschermd natuureservaat waren voordat de Nederlandse staat ze onder de Europese regels bracht. Er is (nog steeds) werk aan de winkel in een klimaat dat niet bevorderlijk is voor dialoog en discussie.

Cultuurhistorie

In de loop van de jaren is de aandacht voor cultuur en cultuurhistorie steeds groter geworden. Dat is een reactie op de vaak ingrijpende veranderingen in het straatbeeld. Gebouwen verdwenen en wat er voor terugkwam was niet altijd even fraai. Om het zacht uit te drukken. Ook de Tielse politiek lijkt nu meer van de noodzaak om de historische waarden van het oude Tiel te beschermen doordrongen. Wat niet weg neemt dat het evenwicht tussen de projectontwikkelaar en de overheid wankel is. Al zijn er ook lichtpunten aan de horizon, zoals de recente restauratie van het oude postkantoor aantoonde. Ronduit zorgelijk zijn daarentegen de plannen rond de oude Zoutkeet aan de kop van wat ooit de Oude Haven was. Waardevol Tiel en de Oudheidkamer werken nauw samen om het belang van de historie van de stad op de kaart te zetten en te houden.

En toen werd alles anders

Waardevol Tiel is 45 jaar. Een leeftijd die ons nog net niet in de gevarenzone van het corona virus brengt. Een virus dat veel leed gebracht heeft en brengt. Een ziekte die het “nieuwe normaal” en de anderhalve-meter samenleving bracht. De vraag is nu wanneer wij er in slagen die ziekte een halt toe te roepen. Minstens even prangend is de vraag hoe onze samenleving verandert. Want wie de IC capaciteit afstemt op de gemiddelde vraag en een beetje, is economisch waarschijnlijk verantwoord bezig. De werkelijkheid in het zicht van de crisis is dan weer een heel andere.

Blijf gezond en geniet van Tiel en de Betuwe!

Arnoud Reijnen

De vergadering van zaterdag 2 mei is tot nader bericht uitgesteld.